

I

(Ψηφίσματα, συστάσεις και γνωμοδοτήσεις)

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Το ακόλουθο κείμενο συντάχθηκε κατόπιν της θεσπίσεως, στις 25 Σεπτεμβρίου 2012, στο Λουξεμβούργο, του νέου Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου (ΕΕ L 265 της 29.9.2012, σ. 1). Αντικαθιστά το ενημερωτικό σημείωμα σχετικά με τη διαδικασία υποβολής προδικαστικών ερωτημάτων από τα εθνικά δικαστήρια (ΕΕ C 160 της 28.5.2011, σ. 1) και επισημαίνει τις καινοτομίες εκείνες του νέου Κανονισμού Διαδικασίας οι οποίες ενδεχομένως επηρεάζουν είτε τη δυνατότητα υποβολής προδικαστικού ερωτήματος στο Δικαστήριο είτε τον τρόπο υποβολής του.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

προς τα εθνικά δικαστήρια, σχετικές με την υποβολή προδικαστικών ερωτημάτων

(2012/C 338/01)

I — ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Η αρμοδιότητα του Δικαστηρίου στον τομέα της εκδόσεως προδικαστικών αποφάσεων

1. Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως συνιστά σημαντικό μηχανισμό του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αντικείμενό της είναι να παρέχει στα δικαστήρια των κρατών μελών το μέσο για τη διασφάλιση ενιαίας ερμηνείας και εφαρμογής του δικαίου αυτού στην Ευρωπαϊκή Ένωση.
2. Κατά τα άρθρα 19, παράγραφος 3, στοιχείο β', της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (στο εξής: ΣΕΕ) και 267 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: ΣΛΕΕ), το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι αρμόδιο να αποφαινεται προδικαστικώς επί της ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης και επί του κύρους των πράξεων των θεσμικών ή λοιπών οργάνων ή οργανισμών της Ένωσης.
3. Βεβαίως, κατά το άρθρο 256, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ, το Γενικό Δικαστήριο έχει την αρμοδιότητα να αποφαινεται επί προδικαστικών ερωτημάτων υποβαλλόμενων δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, σε συγκεκριμένους τομείς που καθορίζονται από τον Οργανισμό του Δικαστηρίου. Δεδομένου ωστόσο ότι ο Οργανισμός αυτός δεν προσαρμόστηκε συναφώς, το Δικαστήριο εξακολουθεί να είναι, στο παρόν στάδιο, το μόνο αρμόδιο να αποφαινεται επί προδικαστικών ερωτημάτων.
4. Μολονότι το άρθρο 267 ΣΛΕΕ παρέχει στο Δικαστήριο γενική αρμοδιότητα στον τομέα αυτό, εντούτοις διάφορες διατάξεις του πρωτογενούς δικαίου προβλέπουν εξαιρέσεις ή προσωρινούς περιορισμούς όσον αφορά την αρμοδιότητα αυτή. Πρόκειται ιδίως για τα άρθρα 275 και 276 ΣΛΕΕ, καθώς και για το άρθρο 10 του πρωτοκόλλου αριθ. 36 σχετικά με τις μεταβατικές διατάξεις της Συνθήκης της Λισσαβώνας (ΕΕ C 83 της 30ής Μαρτίου 2010, σ. 1) ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Κατά το άρθρο 10, παράγραφοι 1 έως 3, του πρωτοκόλλου αριθ. 36, οι αρμοδιότητες του Δικαστηρίου όσον αφορά τις πράξεις της Ένωσης στον τομέα της αστυνομικής και της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις, οι οποίες εκδόθηκαν πριν από την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβώνας και δεν τροποποιήθηκαν έκτοτε, παραμένουν αμετάβλητες για μέγιστο διάστημα πέντε ετών από την ημερομηνία έναρξης της ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβώνας (1η Δεκεμβρίου 2009). Επομένως, κατά το διάστημα αυτό, τέτοιες πράξεις δεν μπορούν να αποτελούν το αντικείμενο προδικαστικού ερωτήματος παρά μόνον από τα δικαστήρια των κρατών μελών που έχουν δεχθεί την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου, καθότι καθένα από τα κράτη αυτά καθορίζει αν δυνατότητα παραπομπής στο Δικαστήριο έχουν όλα τα δικαστήριά του ή μόνον αυτά των οποίων οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικο μέσο.

5. Δεδομένου ότι η διαδικασία εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως στηρίζεται στη συνεργασία του Δικαστηρίου με τα δικαστήρια των κρατών μελών, για να διασφαλιστεί η πλήρης αποτελεσματικότητα της διαδικασίας αυτής είναι σκόπιμο να παρασχεθούν στα εν λόγω δικαστήρια οι ακόλουθες συστάσεις.

6. Χωρίς να είναι δεσμευτικές, οι συστάσεις αυτές έχουν συμπληρωματικό χαρακτήρα σε σχέση με τον τρίτο τίτλο του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου (άρθρα 93 έως 118) και αποσκοπούν στην καθοδήγηση των δικαστηρίων των κρατών μελών ως προς τη σκοπιμότητα της υποβολής προδικαστικών ερωτημάτων και στην παροχή πρακτικών υποδείξεων όσον αφορά τη μορφή και τα αποτελέσματα της υποβολής τέτοιων ερωτημάτων.

Ο ρόλος του Δικαστηρίου στο πλαίσιο της υποβολής προδικαστικών ερωτημάτων

7. Όπως σημειώθηκε ανωτέρω, ο ρόλος του Δικαστηρίου στο πλαίσιο της προδικαστικής διαδικασίας είναι να παρέχει στοιχεία ως προς την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ή να αποφαινεται επί του κύρους του και όχι να εφαρμόζει το δίκαιο αυτό στα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως της κύριας δίκης. Η εφαρμογή απόκειται στο εθνικό δικαστήριο, το δε Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο ούτε να αποφαινεται επί των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης ούτε να λαμβάνει θέση επί των διαφορετικών απόψεων που προβάλλονται αναφορικά με την ερμηνεία ή την εφαρμογή κανόνων του εθνικού δικαίου.

8. Εξάλλου, το Δικαστήριο, όταν αποφαινεται επί της ερμηνείας ή του κύρους διατάξεων του δικαίου της Ένωσης, επιχειρεί να δώσει απάντηση χρήσιμη για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης, εναπόκειται όμως στο αιτούν δικαστήριο να αντλήσει τις συγκεκριμένες συνέπειες της απαντήσεως αυτής, μη εφαρμόζοντας ενδεχομένως τον επίδικο εθνικό κανόνα.

Η απόφαση περί υποβολής προδικαστικού ερωτήματος

Ο υποβάλλον προδικαστικό ερώτημα

9. Δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, κάθε δικαστήριο κράτους μέλους, εφόσον καλείται να αποφανθεί στο πλαίσιο διαδικασίας εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, μπορεί καταρχήν να υποβάλει προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο. Ο όρος «δικαστήριο» ερμηνεύεται από το Δικαστήριο ως αυτοτελής έννοια του δικαίου της Ένωσης, λαμβανομένου συναφώς υπόψη ενός συνόλου παραγόντων, όπως είναι η νομική ρύθμιση που διέπει τη λειτουργία του οργάνου το οποίο υποβάλλει το ερώτημα, ο μόνιμος χαρακτήρας αυτού, ο υποχρεωτικός χαρακτήρας της προσφυγής σε αυτό, η τήρηση της αρχής της αντιμωλίας κατά την ενώπιόν του διαδικασία ή η εφαρμογή, από το όργανο αυτό, κανόνων δικαίου, καθώς και η ανεξαρτησία του.

10. Απόκειται αποκλειστικώς στο εθνικό δικαστήριο να αποφασίσει την υποβολή προδικαστικού ερωτήματος στο Δικαστήριο, ανεξάρτητα από το αν οι διάδικοι της κύριας δίκης έχουν εκφράσει ή όχι σχετική επιθυμία.

Υποβολή προδικαστικού ερωτήματος ως προς την ερμηνεία διατάξεως

11. Κατά το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, κάθε δικαστήριο έχει την εξουσία να υποβάλει στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα σχετικό με την ερμηνεία κανόνα του δικαίου της Ένωσης, εφόσον το κρίνει αναγκαίο για την επίλυση της διαφοράς της οποίας έχει επιληφθεί.

12. Ωστόσο, δικαστήριο του οποίου οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα της εσωτερικής έννομης τάξεως οφείλει να υποβάλει στο Δικαστήριο τέτοιο ερώτημα, εκτός εάν υπάρχει ήδη σχετική νομολογία (και το ενδεχομένως νέο πλαίσιο της υποθέσεως δεν δημιουργεί πραγματική αμφιβολία ως προς τη δυνατότητα εφαρμογής της νομολογίας αυτής στη συγκεκριμένη υπόθεση) ή εάν ο ορθός τρόπος ερμηνείας του οικείου κανόνα δικαίου είναι προφανής.

13. Συνεπώς, το εθνικό δικαστήριο μπορεί να αποφασίσει το ίδιο για την ορθή ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης και για την εφαρμογή του στα πραγματικά περιστατικά που διαπιστώνει, ιδίως αν θεωρεί ότι έχει επαρκώς διαφωτιστεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου. Εντούτοις, η υποβολή προδικαστικών ερωτημάτων μπορεί να αποδειχθεί ιδιαίτερα χρήσιμη όταν πρόκειται για νέο ερμηνευτικό ζήτημα γενικού ενδιαφέροντος που συμβάλλει στην ενιαία εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης ή όταν προκύπτει ότι η υφιστάμενη νομολογία δεν μπορεί να εφαρμοστεί στο πρωτοεμφανιζόμενο πλαίσιο μιας υποθέσεως.

14. Για να παράσχει τη δυνατότητα στο Δικαστήριο να προσδιορίσει επακριβώς το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης και τα ζητήματα που ανακύπτουν από αυτήν, είναι χρήσιμο το εθνικό δικαστήριο να εκθέτει, για καθένα από τα υποβαλλόμενα ερωτήματα, τους λόγους για τους οποίους αυτό κρίνει τη ζητούμενη ερμηνεία αναγκαία για την έκδοση της αποφάσεώς του.

Η υποβολή προδικαστικού ερωτήματος ως προς την εκτίμηση του κύρους μιας πράξεως

15. Καίτοι τα δικαστήρια των κρατών μελών έχουν τη δυνατότητα να απορρίπτουν τους λόγους που προβάλλονται ενώπιόν τους ως προς το ανίχυρο μιας πράξεως, εντούτοις αποκλειστικώς αρμόδιο να κηρύξει ανίχυρη μια πράξη θεσμικού ή άλλου οργάνου ή οργανισμού της Ένωσης είναι το Δικαστήριο.

16. Επομένως, κάθε εθνικό δικαστήριο **οφείλει** να υποβάλει αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο εφόσον έχει αμφιβολίες ως προς το κύρος μιας τέτοιας πράξεως, εκθέτοντας τους λόγους για τους οποίους αμφιβάλλει για τη νομιμότητα της πράξεως αυτής.

17. Εντούτοις, όταν έχει σοβαρές αμφιβολίες για το κύρος μιας πράξεως θεσμικού ή άλλου οργάνου ή οργανισμού της Ένωσης στην οποία στηρίζεται πράξη εσωτερικού δικαίου, το εθνικό δικαστήριο δύναται κατ'εξάιρεση να αναστείλει προσωρινώς την εφαρμογή της πράξεως αυτής ή να λάβει συναφώς οποιοδήποτε άλλο προσωρινό μέτρο. Στην περίπτωση αυτή, οφείλει να υποβάλει στο Δικαστήριο ερώτημα σχετικό με το κύρος της εν λόγω πράξεως, εκθέτοντας τους λόγους για τους οποίους την θεωρεί ανίχυρη.

Η κατάλληλη στιγμή για την υποβολή αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

18. Το εθνικό δικαστήριο μπορεί να υποβάλει στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα μόλις διαπιστώσει ότι, για την έκδοση της αποφάσεώς του, είναι αναγκαίο να κριθεί ζήτημα ερμηνείας ή κύρους του δικαίου της Ένωσης. Πράγματι, το εθνικό δικαστήριο μπορεί καλύτερα να εκτιμήσει σε ποιο στάδιο της διαδικασίας πρέπει να υποβληθεί το ερώτημα αυτό.

19. Ευκαίτια, ωστόσο, είναι η απόφαση περί υποβολής προδικαστικού ερωτήματος να λαμβάνεται σε στάδιο της δίκης κατά το οποίο το αιτούν δικαστήριο είναι σε θέση να προσδιορίσει το πραγματικό και νομικό πλαίσιο της υποθέσεως, προκειμένου το Δικαστήριο να διαθέτει όλα τα στοιχεία που είναι αναγκαία για να εκτιμήσει αν το δικαίο της Ένωσης τυγχάνει ενδεχομένως εφαρμογής στη διαφορά της κύριας δίκης. Ενδέχεται, επίσης, να είναι προς το συμφέρον της ορθής απονομής της δικαιοσύνης η υποβολή του προδικαστικού ερωτήματος να γίνεται μετά από κατ'αντιμωλία συζήτηση.

Η μορφή και το περιεχόμενο της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

20. Η απόφαση με την οποία δικαστήριο κράτους μέλους υποβάλλει στο Δικαστήριο ένα ή περισσότερα προδικαστικά ερωτήματα μπορεί να λάβει οποιαδήποτε μορφή δέχεται το εθνικό δικαίο για τα παρεμπιπτόντα ζητήματα. Πρέπει ωστόσο να υπομνησθεί ότι η απόφαση αυτή θα αποτελέσει το έγγραφο επί του οποίου θα στηριχθεί η ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασία και ότι απαιτείται το Δικαστήριο να έχει στη διάθεσή του στοιχεία που να του παρέχουν τη δυνατότητα να δώσει χρήσιμη απάντηση στο αιτούν δικαστήριο. Επιπλέον, μόνον η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως κοινοποιείται στους διαδίκους της διαφοράς της κύριας δίκης και στους λοιπούς ενδιαφερόμενους περί των οποίων γίνεται λόγος στο άρθρο 23 του Οργανισμού του Δικαστηρίου, ιδίως στα κράτη μέλη, προκειμένου να καταθέσουν τις τυχόν γραπτές παρατηρήσεις τους.

21. Επομένως, η ανάγκη μεταφράσεως της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως σε όλες τις επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθιστά αναγκαία τη διατύπωσή της κατά τρόπο απλό, σαφή και ακριβή, χωρίς περιττά στοιχεία.

22. Αίτηση προδικαστικής αποφάσεως μη υπερβαίνουσα τις δέκα σελίδες αρκεί συνήθως για να εκτεθεί επαρκώς το γενικό πλαίσιο της υποθέσεως. Παρά τη συνοπτική της διατύπωση, η αίτηση αυτή πρέπει ωστόσο να είναι πλήρης και να περιλαμβάνει όλα τα συναφή στοιχεία ώστε να παρέχει στο Δικαστήριο, καθώς και στους ενδιαφερόμενους που έχουν δικαίωμα να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους, τη δυνατότητα κατανόησης των πραγματικών περιστατικών και του κανονιστικού πλαισίου της υποθέσεως της κύριας δίκης. Κατά το άρθρο 94 του Κανονισμού Διαδικασίας, εκτός των υποβαλλομένων στο Δικαστήριο προδικαστικών ερωτημάτων, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως πρέπει να περιλαμβάνει:

- συνοπτική έκθεση του αντικειμένου της διαφοράς, καθώς και των σχετικών διαπιστωθέντων από το αιτούν δικαστήριο πραγματικών περιστατικών ή, τουλάχιστον, έκθεση των πραγματικών στοιχείων στα οποία στηρίζονται τα ερωτήματα·
- το περιεχόμενο των δυνητικά εφαρμοστέων εν προκειμένω εθνικών διατάξεων και, ενδεχομένως, τη σχετική εθνική νομολογία (1)·

(1) Το αιτούν δικαστήριο καλείται συναφώς να προσδιορίσει συγκεκριμένα τα σχετικά κείμενα και να παράσχει τα στοιχεία δημοσιεύσεώς τους, όπως είναι για παράδειγμα η σελίδα επίσημης εφημερίδας ή συγκεκριμένης συλλογής νομολογίας, ή η αναφορά σε διαδικτυακό τόπο.

— έκθεση των λόγων που οδήγησαν το αιτούν δικαστήριο να υποβάλει ερωτήματα ως προς την ερμηνεία ή το κύρος ορισμένων διατάξεων του δικαίου της Ένωσης, καθώς και της κατά τη γνώμη του σχέσεως μεταξύ των διατάξεων αυτών και της εφαρμοστέας στη διαφορά της κύριας δίκης εθνικής νομοθεσίας.

23. Οι διατάξεις του δικαίου της Ένωσης που ασκούν εν προκειμένω επιρροή πρέπει να προσδιορίζονται με τη μεγαλύτερη δυνατή ακρίβεια στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, η οποία περιλαμβάνει, ενδεχομένως, σύνοψη των κρίσιμων επιχειρημάτων των διαδίκων στη διαφορά της κύριας δίκης.

24. Τέλος, αν εκτιμά ότι είναι σε θέση να το πράξει, το αιτούν δικαστήριο μπορεί να εκθέσει συνοπτικά την άποψή του ως προς την απάντηση που πρέπει να δοθεί στα ερωτήματα που υποβάλλει προδικαστικώς. Μια τέτοια ένδειξη είναι χρήσιμη για το Δικαστήριο, ιδιαίτερα όταν καλείται να αποφανθεί επί αιτήσεως στο πλαίσιο ταχείας ή επείγουσας διαδικασίας.

25. Προς διευκόλυνση του αναγνώστη, είναι σημαντικό η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως να αποστέλλεται δακτυλογραφημένη στο Δικαστήριο. Για να έχει το Δικαστήριο τη δυνατότητα να παραπέμπει σε αυτήν, είναι επίσης πολύ χρήσιμοι οι σελίδες και οι παράγραφοι της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου –η οποία πρέπει να φέρει ημερομηνία και υπογραφή– να είναι αριθμημένες.

26. Τα προδικαστικά ερωτήματα πρέπει να παρατίθενται σε διακριτό και σαφώς προσδιοριζόμενο τμήμα της αποφάσεως περί υποβολής προδικαστικών ερωτημάτων, κατά προτίμηση στην αρχή ή στο τέλος της. Τα ερωτήματα πρέπει να είναι κατανοητά καθ'αυτά, χωρίς να παραπέμπουν στο σκεπτικό της αποφάσεως, το οποίο πάντως πρέπει να παρέχει τα στοιχεία που είναι αναγκαία για την πρόσφορη κατανόηση της υποθέσεως.

27. Στο πλαίσιο της προδικαστικής διαδικασίας, το Δικαστήριο στηρίζεται καταρχήν στα στοιχεία που περιέχονται στην απόφαση του αιτούντος δικαστηρίου και τα συμπεριλαμβάνει στη δική του απόφαση, μη εξαιρουμένων των ονομαστικών στοιχείων ή των προσωπικών δεδομένων. Επομένως, αν το αιτούν δικαστήριο το κρίνει αναγκαίο, σε αυτό εναπόκειται να ενεργήσει καταλλήλως ώστε να απαλείψει από την απόφασή του ορισμένα στοιχεία ή να τηρήσει την ανωνυμία ενός ή περισσότερων ατόμων ή νοσσιτών που εμπλέκονται στη διαφορά της κύριας δίκης.

28. Μετά την υποβολή της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, το Δικαστήριο μπορεί επίσης να διατάξει την τήρηση ανωνυμίας, αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν αιτήματος του αιτούντος δικαστηρίου ή διαδίκου της κύριας δίκης. Εντούτοις, προς εξασφάλιση της αποτελεσματικότητάς του, ένα τέτοιο αίτημα πρέπει να υποβάλλεται σε όσο το δυνατόν πιο αρχικό στάδιο της διαδικασίας και, εν πάση περιπτώσει, πριν από τη δημοσίευση στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* της ανακοινώσεως σχετικά με την υπόθεση και πριν την επίδοση της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως στους ενδιαφερόμενους περί των οποίων γίνεται λόγος στο άρθρο 23 του Οργανισμού.

Τα αποτελέσματα της υποβολής προδικαστικών ερωτημάτων για την εθνική δίκη

29. Το εθνικό δικαστήριο διατηρεί βεβαίως την αρμοδιότητα να λαμβάνει προσωρινά μέτρα, ειδικότερα όταν το προδικαστικό ερώτημα αφορά το κύρος μιας πράξεως (βλ. σημείο 17 ανωτέρω), η υποβολή όμως αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως συνεπάγεται αναστολή της εθνικής διαδικασίας μέχρις ότου αποφανθεί το Δικαστήριο.

30. Προς το συμφέρον της εύρυθμης διεξαγωγής της προδικαστικής διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου και προς διασφάλιση της πρακτικής αποτελεσματικότητάς της, στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να ενημερώνει το Δικαστήριο για κάθε διαδικαστική ενέργεια δυνάμει να επηρεάσει την ενώπιόν του διαδικασία και, ειδικότερα, για την αποδοχή νέων διαδίκων στην εθνική δίκη.

Τα δικαστικά έξοδα και το ευεργέτημα της πενίας

31. Η ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασία εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως διεξάγεται ατελώς, ενώ το Δικαστήριο δεν αποφαινεται επί των δικαστικών εξόδων των διαδίκων στην ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου διαφορά της κύριας δίκης· στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να αποφανθεί συναφώς.

32. Σε περίπτωση ανεπάρκειας πόρων διαδίκου της διαφοράς της κύριας δίκης και εφόσον οι εθνικές διατάξεις το επιτρέπουν, το αιτούν δικαστήριο μπορεί να χορηγήσει στον εν λόγω διάδικο το ευεργέτημα της πενίας, προκειμένου αυτός να καλύψει ιδίως τα έξοδα εκπροσωπήσεώς του ενώπιον του Δικαστηρίου. Το Δικαστήριο μπορεί επίσης να χορηγήσει το ευεργέτημα της πενίας σε περίπτωση που αυτό δεν έχει ήδη αναγνωρισθεί υπέρ του αιτούντος διαδίκου σε εθνικό επίπεδο ή αν η σχετική ενίσχυση δεν καλύπτει –ή καλύπτει μόνο μερικώς– τα έξοδα στα οποία αυτός υποβάλλεται ενώπιον του Δικαστηρίου.

Η επικοινωνία μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων

33. Η απόφαση περί υποβολής αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως και τα σχετικά έγγραφα (μεταξύ άλλων, η εκάστοτε δικογραφία της υποθέσεως ή αντίγραφο της) πρέπει να αποστέλλονται από το αιτούν εθνικό δικαστήριο απευθείας στο Δικαστήριο. Ο σχετικός φάκελος πρέπει να αποστέλλεται με συστημένη επιστολή στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στο Λουξεμβούργο (Rue du Fort Niedergrünwald, L-2925 Luxembourg).

34. Μέχρι την επίδοση, στο αιτούν δικαστήριο, της αποφάσεως του Δικαστηρίου επί της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, η Γραμματεία του Δικαστηρίου διατηρεί επαφή με το εθνικό δικαστήριο, στο οποίο διαβιβάζει αντίγραφο των εγγράφων της διαδικασίας.

35. Το Δικαστήριο διαβιβάζει στο αιτούν δικαστήριο την απόφασή του. Επιθυμητό είναι το εθνικό δικαστήριο να ενημερώσει το Δικαστήριο για τον τρόπο με τον οποίο εφάρμοσε την απόφαση αυτή στη διαφορά της κύριας δίκης και να του αποστείλει την τελική του απόφαση.

II — ΕΙΔΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΙΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΠΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΩΝ ΜΕ ΕΠΕΙΓΟΝΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

36. Υπό τις προϋποθέσεις τις οποίες προβλέπουν το άρθρο 23α του Οργανισμού και τα άρθρα 105 έως 114 του Κανονισμού Διαδικασίας, σε ορισμένες περιπτώσεις αίτηση προδικαστικής αποφάσεως μπορεί να εκδικαστεί με την ταχεία διαδικασία ή με την επείγουσα διαδικασία.

Οι προϋποθέσεις εφαρμογής της ταχείας διαδικασίας και της επείγουσας διαδικασίας

37. Η εφαρμογή των ως άνω διαδικασιών αποφασίζεται από το Δικαστήριο. Καταρχήν, μια τέτοια απόφαση λαμβάνεται μόνον κατόπιν αιτιολογημένου αιτήματος του αιτούντος δικαστηρίου. Εντούτοις, όπως εξαιρετικώς, το Δικαστήριο μπορεί να αποφασίσει αυτεπαγγέλτως να ακολουθήσει την ταχεία ή την επείγουσα διαδικασία για να εκδώσει απόφαση επί προδικαστικού ερωτήματος όταν κρίνεται ότι αυτό επιβάλλουν η φύση ή οι ειδικές συνθήκες της υποθέσεως.

38. Κατά το άρθρο 105 του Κανονισμού Διαδικασίας, αίτηση προδικαστικής αποφάσεως μπορεί να υπαχθεί σε **ταχεία διαδικασία**, παρεκκλίνουσα από τις διατάξεις αυτού, όταν η φύση της υποθέσεως απαιτεί την εξέτασή της το συντομότερο δυνατόν. Επειδή η διαδικασία αυτή συνεπάγεται σημαντικούς περιορισμούς για όλους τους μετέχοντες σε αυτή και, ιδίως, για το σύνολο των κρατών μελών που καλούνται να καταθέσουν παρατηρήσεις, γραπτές ή προφορικές, εντός πολύ βραχυτέρων προθεσμιών σε σχέση με τις συνήθεις, η εφαρμογή της μπορεί να ζητείται μόνον όταν συντρέχουν ειδικές περιστάσεις που δικαιολογούν την ανάγκη να αποφανθεί το Δικαστήριο ταχέως επί των υποβαλλόμενων ερωτημάτων. Ο μεγάλος αριθμός προσώπων ή νομικών καταστάσεων που αφορά ενδεχομένως η απόφαση την οποία θα εκδώσει το αιτούν δικαστήριο μετά την απάντηση του Δικαστηρίου επί των προδικαστικών ερωτημάτων δεν αποτελεί, καθ'αυτός, εξαιρετική περίπτωση ικανή να δικαιολογήσει την ταχεία διαδικασία ⁽¹⁾.

39. Η ως άνω διαπίστωση επιβάλλεται, κατά μείζονα λόγο, όσον αφορά την **επείγουσα προδικαστική διαδικασία** του άρθρου 107 του Κανονισμού Διαδικασίας. Η διαδικασία αυτή, η οποία εφαρμόζεται μόνο στους τομείς που απαριθμούνται στον τίτλο V του τρίτου μέρους της ΣΛΕΕ, σχετικά με τον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, επιβάλλει ακόμη μεγαλύτερους περιορισμούς στους ενδιαφερομένους, καθόσον περιορίζει ιδίως τον αριθμό των διαδικών που έχουν τη δυνατότητα να καταθέσουν γραπτές παρατηρήσεις και, σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις, παρέχει τη δυνατότητα να παραλειφθεί εντελώς το στάδιο της έγγραφης διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου. Επομένως, η εφαρμογή της διαδικασίας αυτής μπορεί να ζητείται μόνον σε περιπτώσεις όπου είναι απολύτως αναγκαίο να αποφανθεί ταχέως το Δικαστήριο επί των ερωτημάτων που του υποβάλλει το αιτούν δικαστήριο.

40. Χωρίς να είναι δυνατόν εν προκειμένω να απαριθμηθούν εξαντλητικά οι περιστάσεις αυτές, ιδίως λόγω της ποικιλίας και της διαρκούς εξελίξεως των κανόνων της Ένωσης που διέπουν τον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, ένα εθνικό δικαστήριο μπορεί να υποβάλει, για παράδειγμα, αίτημα να ακολουθηθεί η επείγουσα προδικαστική διαδικασία στην περίπτωση την οποία αφορά το άρθρο 267, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, όπου ο ενδιαφερόμενος είναι κρατούμενος ή στερείται της ελευθερίας του, όταν η απάντηση στο ανακείμενο ζήτημα είναι αποφασιστικής σημασίας για την εκτίμηση της νομικής καταστάσεως του ατόμου αυτού ή, ακόμα, στο πλαίσιο διαφοράς σχετικής με τη γονική μέριμνα ή την επιμέλεια τέκνων, όταν η αρμοδιότητα του επιληφθέντος βάσει του δικαίου της Ένωσης δικαστηρίου εξαρτάται από την απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα.

⁽¹⁾ Για μια γενική επισκόπηση των περιστάσεων που έχουν οδηγήσει στην αποδοχή ή την απόρριψη των αιτήσεων ταχείας διαδικασίας οι οποίες υποβλήθηκαν βάσει του άρθρου 104α του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, της 19ης Ιουνίου 1991, όπως έχει τροποποιηθεί, βλ. τις διατάξεις του Προέδρου του Δικαστηρίου, που είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα www.curia.europa.eu (η πρόσβαση στις διατάξεις αυτές παρέχεται με επιλογή της ενδείξεως «Νομολογία» και, κατόπιν, από το μενού έρευνας, τη διαδοχική επιλογή των εξής ενδείξεων: Έγγραφα – Έγγραφα μη δημοσιευόμενα στη Συλλογή – Διατάξεις – Ταχεία διαδικασία).

Το αίτημα εφαρμογής της ταχείας ή της επείγουσας προδικαστικής διαδικασίας

41. Για να μπορεί το Δικαστήριο να αποφασίσει συντόμως αν πρέπει να ακολουθήσει την ταχεία ή την επείγουσα προδικαστική διαδικασία, το σχετικό αίτημα πρέπει να εκθέτει επακριβώς τις νομικές και πραγματικές συνθήκες που δικαιολογούν το επείγον και, ιδίως, τους κινδύνους που υφίστανται αν ακολουθηθεί η συνήθης διαδικασία για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως.

42. Στο μέτρο του δυνατού, το αιτούν δικαστήριο εκθέτει συνοπτικά την άποψή του όσον αφορά την απάντηση που πρέπει να δοθεί στα υποβαλλόμενα ερωτήματα. Μια τέτοια ένδειξη διευκολύνει τους διαδικούς της κύριας δίκης και τους λοιπούς ενδιαφερομένους που μετέχουν στη διαδικασία να λάβουν θέση, αλλά και το Δικαστήριο να αποφανθεί, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στην ταχεία διεξαγωγή της διαδικασίας.

43. Το αίτημα εφαρμογής της ταχείας διαδικασίας ή της επείγουσας διαδικασίας πρέπει να υποβάλλεται με σαφήνεια, κατά τρόπο που να παρέχει τη δυνατότητα στη Γραμματεία του Δικαστηρίου να διαπιστώσει αμέσως ότι η υπόθεση χρήζει ειδικής μεταχειρίσεως. Προς τούτο, το αιτούν δικαστήριο καλείται να διευκρινίζει ποια από τις δύο διαδικασίες ζητεί εν προκειμένω και να αναφέρει στο αίτημά του το εφαρμοστέο άρθρο του Κανονισμού Διαδικασίας (το άρθρο 105, σχετικά με την ταχεία διαδικασία, ή το άρθρο 107, σχετικά με την επείγουσα διαδικασία). Η σχετική μνεία πρέπει να περιλαμβάνεται σε ένα εύκολα προσδιορίσιμο σημείο της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου (π.χ. στην κεφαλίδα ή σε χωριστό δικόγραφο). Αναλόγως της περιπτώσεως, ένα τέτοιο αίτημα μπορεί κάλλιστα να υποβάλλεται με συνοδευτικό έγγραφο.

44. Όσον αφορά την απόφαση του αιτούντος δικαστηρίου καθαυτή, η συντομία στη διατύπωσή της είναι ακόμη σημαντικότερη σε περιπτώσεις επείγοντος, καθόσον συμβάλλει στην ταχεία διεξαγωγή της διαδικασίας.

Η επικοινωνία μεταξύ του Δικαστηρίου, του αιτούντος δικαστηρίου και των διαδίκων της κύριας δίκης

45. Για την επιτάχυνση και τη διευκόλυνση της επικοινωνίας με το αιτούν δικαστήριο και τους ενώπιον αυτού διαδικούς, το δικαστήριο που υποβάλλει αίτημα να ακολουθηθεί η ταχεία ή η επείγουσα διαδικασία καλείται να δηλώσει την ηλεκτρονική διεύθυνσή του, ενδεχομένως τον αριθμό συσκευής τηλεομοιοτυπίας (fax) που μπορεί να χρησιμοποιήσει το Δικαστήριο, καθώς και τις ηλεκτρονικές διευθύνσεις και, ενδεχομένως, τους αριθμούς συσκευής fax, των εκπροσώπων των διαδίκων.

46. Αντίγραφο της υπογεγραμμένης αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου περί υποβολής προδικαστικού ερωτήματος, μαζί με αίτημα να ακολουθηθεί η ταχεία ή η επείγουσα διαδικασία, μπορεί να διαβιβάζεται εκ των προτέρων στο Δικαστήριο με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (ECJ-Registry@curia.europa.eu) ή με τηλεομοιοτυπία (+352 43 37 66). Η εξέταση του προδικαστικού ερωτήματος και του αιτήματος μπορεί να αρχίσει αμέσως μετά τη λήψη ενός τέτοιου αντιγράφου. Το πρωτότυπο των σχετικών δικογράφων, ωστόσο, πρέπει να διαβιβαστεί στη Γραμματεία του Δικαστηρίου το συντομότερο δυνατό.